

Veidenbaums un “Pīpkalonija” pirmās latviešu intelektuāļu paaudzes kontekstā

Jānis Šiliņš

Kopsavilkums

Eduards Veidenbaums piederēja pie spilgtās un talantīgās 19. gadsimta nogales latviešu jauniešu paaudzes. Veidenbaums 1887. gada rudenī iestājās Tērbatas Universitātes Juridiskajā fakultātē, lai gan sākotnēji apsvēra domu par studēšanu Maskavas Universitātē. Šajā laikā Pēterburgā jurisprudenci studēja Jānis Pliekšāns un vēlākais latviešu komunistu līderis Pēteris Stučka, bet gadu iepriekš Maskavas Universitātes Juridisko fakultāti bija absolvējis Jānis Čakste.

Gadā, kad Veidenbaums iestājās Tērbatas Universitātē, Baltijas guberņās cara administrācija sāka mērķtiecīgu pārkrievošanas jeb rusifikācijas politiku. Viens no svarīgākajiem soļiem šīs politikas īstenošanā tika sperts 1889. gadā, kad Tērbatas Universitāte bija spiesta pāriet uz krievu mācību valodu, nomainot arī lielu daļu pasniedzēju. Šajā laikā, 1888. gadā, Rīgā notika arī Trešie vispārējie dziedāšanas svētki, kas latviešu vidū izraisīja lielu nacionālo pacēlumu. Uz svētkiem ieradās arī Veidenbaums, līdzīgi kā daudzi citi latviešu studenti no Tērbatas, Pēterburgas, Maskavas un citām augstskolām. Vasaras beigās Tērbatā ieradās Eduarda Veidenbauma skolasbiedrs Pēteris Pīpkalējs kopā ar vēlāko Latvijas Republikas izglītības ministru Aleksandru Daugi. Pīpkalējs Daugi iepazīstinājis ar Veidenbaumu. Jauno biedrību, kuras statūtus universitātes rektors apstiprināja 1888. gada 10. novembrī, iesauca tieši Pīpkalēja vārdā – par Pīpkaloniju. Oficiālais biedrības nosaukums bija “Tērbatas Latviešu literāriski zinātniskā biedrība”. Tā tika iecerēta kā opozīcija korporācijai “Lettonia”, kurā bija apvienojušies aktīvākie latviešu studenti. Veidenbaumam nepatika korporeļu augstprātība, pārspīlētais patriotisms un pārmērīgā alkohola lietošana. Svarīgs aspekts bija arī dārdzība. Turklāt jaunā Latviešu literāri zinātniskā biedrība, kā jau par to liecina tās nosaukums, bija orientēta uz populārzinātnisku darbību. 1890. gada jūnijā Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas ārkārtējās sēdes laikā Tērbatas latviešu studenti vienojās ar citu augstskolu studentiem par kopīgu rakstu krājuma izdošanas nepieciešamību – radās krājums “Pūrs”. Pavisam Veidenbaums nolāsija četrus referātus, divus no šiem referātiem publicēja “Pūrā”. 1892. gada “Pūra” izdevumā bija ievietots Veidenbauma nekrologs. Tajā viņš tika raksturots kā nopietns pasaules un sadzīves apcerētājs.

Ar Veidenbauma nāvi Tērbatas Latviešu literāriski zinātniskās biedrības darbība neapstājās. Nepilnu 11 pastāvēšanas gadu laikā Pīpkalonijā darbojās 38 studenti (no tiem 24 studēja medicīnu). Trīs biedrības locekļi vēlāk kļuva par Latvijas Universitātes profesoriem.

Biedrības aktivitātes un it sevišķi rakstu krājums “Pūrs” veicināja jaunu ideju izplatīšanos un iedvesmoja jaunstrāvnieku kustības veidošanos. Literāri zinātniskā biedrība bija viena no pirmajām vietām, kur latviešu 19. gadsimta beigu paaudze saskārās ar sociālisma idejām. 1899. gadā, pēc tam kad Tērbatas Universitātes studenti bija pievienojušies streikam pret Pēterburgas studentu represēšanu, biedrību likvidēja. Pēc atsevišķām ziņām biedrība turpināja nelegāli darboties līdz 1903. vai 1904. gadam.

Raksturvārdi: Pipkalonija, Jaunā strāva, zinātniskā biedrība.

19. gadsimta 80. gados uz vēstures skatuves kāpa jauna un talantīga latviešu jauniešu paaudze, kurai bija lemts pārdzīvot trīs revolūcijas, postošu pasaules karu un piedalīties neatkarīgas valsts radīšanas procesā. Viņi bija dzimuši un savu bērnību pavadījuši jaunlatviešu tautiskās atmodas spirdzinošajās vēsmās, bet skolas un studiju gadi sakrita ar rusifikācijas stindzinošajiem vējiem. Viņi bija pirmie, kas 19. gadsimta pašā nogalē saskārās ar Eiropā populārajām sociālisma idejām. Viņi arī bija pirmie, kurus varam uzskatīt par latviešu intelektuāļu paaudzi, jo atšķirībā no saviem priekšgājējiem lielākā daļa jaunstrāvnieku un jaunnacionālistu bija ieguvuši lielisku izglītību.

Eduards Veidenbaums piederēja pie šīs spilgtās 19. gadsimta beigu paaudzes. 1887. gada rudenī viņš iestājās Tērbatas Universitātes Juridiskajā fakultātē, lai gan sākotnēji apsvēra domu par studēšanu Maskavas Universitātē.¹ Šajā laikā Pēterburgā jurisprudenci studēja Jānis Pliekšāns (Rainis) un vēlākais latviešu komunistu līderis Pēteris Stučka, bet gadu iepriekš Maskavas Universitātes Juridisko fakultāti bija absolvējis Jānis Čakste, kurš pēc Latvijas Republikas pasludināšanas kļuvis par tās pirmo prezidentu.

Gadā, kad Veidenbaums iestājās Tērbatas Universitātē, Baltijas guberņās² cara administrācija sāka mērķtiecīgu pārkrievošanas jeb rusifikācijas politiku. 1889. gadā Tērbatas Universitāte bija spiesta pāriet uz krievu mācību valodu, nomainot arī lielu daļu pasniedzēju. Rusifikācijas politika ievērojami vājināja vācu valodas pozīcijas Baltijā, tomēr, pat neraugoties uz periodisko koķetēšanu ar slavofilismu, latviešus tas maz iepriecināja, jo vienlīdzība beztiesiskumā nebija tas, uz ko viņi cerēja. Ne velti Trešie vispārīgie dziedāšanas svētki, kas 1888. gadā notika Rīgā, izraisīja spēcīgu nacionālu pacēlumu latviešu vidū. Pavisam šajos svētkos piedalījās 117 kori ar 2618 dziedātājiem, un tos apmeklēja ap 60 000 klausītāju.³ Uz svētkiem ieradās arī Veidenbaums, līdzīgi kā daudzi citi latviešu studenti no Tērbatas, Pēterburgas, Maskavas un citām augstskolām. Sajūsminātais Veidenbaums esot daudz runājis par nacionālo patstāvību. “Pirmoreiz man šķiet, ka latvieši ir brīva tauta,” viņš sacījis kādam studiju biedram un, jautrībai

¹ *Eduarda Veidenbauma Raksti*. Cēsis; Rīga: O. Jēpes izdevniecība, 1926. 63. lpp.

² Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas guberņas. Latgale atradās Vitebskas guberņas sastāvā un neietilpa Baltijas provincē.

³ Klements, M. *Latviešu dziesmu svētki*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1955. 37. lpp.; Sk. arī: *Eduarda Veidenbauma Raksti*, 76. lpp.

sitot augstu vilni, tikko esot bijis atturams no došanās uz Esplanādi (tur atradās dziedāšanas svētku paviljons), kur grasījies pasludināt Latvijas Republiku.⁴ Līdz Latvijas neatkarības proklamēšanai nācās gaidīt vēl 30 gadus, tomēr nacionālās sajūsmas izvirzumam bija arī īslaicīgi taustāmi rezultāti. Entuziasma pilnie Tērbatas latviešu studenti tovasar vienojās radīt paši savu biedrību.

Vasaras beigās Tērbatā ieradās Veidenbauma skolas biedrs Pēteris Pīpkalējs kopā ar vēlāko Latvijas Republikas izglītības ministru Aleksandru Daugi. Pīpkalējs Daugi iepazīstinājis ar Veidenbaumu. Pirms tam viņš Daugem teicis: “Es jūs tūliņ iepazīstināšu ar vispārdāvinātāko latvju jaunekli – Eduardu Veidenbaumu.”⁵ Pats Pīpkalējs studijas sāka nedaudz vēlāk – nākamā gada janvārī.⁶ Tomēr, neskatoties uz to, jauno biedrību, kuras statūtus universitātes rektors apstiprināja 1888. gada 10. novembrī, iesauca tieši Pīpkalēja vārdā – par Pīpkaloniju.

Oficiālais biedrības nosaukums bija Tērbatas Latviešu literāriski zinātniskā biedrība. Pavisam tolaik Tērbatas Universitātē darbojās aptuveni 12 studentu biedrības un sešas septiņas korporācijas. Aktīvākie latviešu studenti bija apvienojušies korporācijā “Lettonia”,⁷ kura rūpīgi sekoja un atdarināja vācu korporāciju tradīcijas. Daudziem latviešiem, arī Veidenbaumam, tas nepatika, un jaundibinātā biedrība jau sākotnēji tika iecerēta kā opozīcija letoņiem. Veidenbaums pirmo nedēļu Tērbatas Universitātē nodzīvoja Letonijas konventa telpās, tomēr korporācijā viņš neiestājās. Kā viņš vēlāk paskaidroja:

Vienkārt, tur valda smieklīgi augstprātīgs aristokrātu gars, par ko man, tur uzturoties, jau ar daudziem lielas ķildas un disputācijas iznāca, un, otrkārt, tur iziet briesmīgi daudz naudas (vismaz 70 rubļu gadā), jo alus dzeršana tur spēlē varenu lomu.⁸

Savam jaunākajam brālim viņš rakstīja:

Tīri smieklī nāk, kad šos vīreļus uzskata, kas sevi par briesmīgi godājamām personām turas. Un cik viņi lieli patrioti grib izrādīties! It kā tas būtu tas svarīgākais darbs, ko priekš latviešu tautas varētu strādāt, kad ar to naudu, ko no saviem tēviem līdz dabūjuši, sev rikles ar alu izskalo un galvā reibumu un paģiras sataisa. Pie tam viņi tura savus degunus pa daudz augstu, tā ka tikko neduras mākoņos, un ar tādiem vīriem man netikas ietikt darišanās.⁹

⁴ *Eduarda Veidenbauma Raksti*, 77. lpp.

⁵ Dauge, A. Atmiņu grāmata. *Burnieks*, 1927, Nr. 9, 712. lpp.

⁶ Viksna, A. Par Pēteri Pīpkalēju un nedaudz par Tērbatas latviešu studentu literatūras un zinātnes biedrību. *Varavīksne*. Rīga: Liesma, 1983. 142. lpp.

⁷ 1882. gadā dibinātās studentu korporācijas “Lettonia” saknes meklējamas Tērbatas latviešu studentu rakstniecības vakaros, kuru dalībnieki 1881. gadā izveidoja Latvisko brālību (lat. *Fraternitas Lettonica*).

⁸ 1887. gada 24. oktobra vēstule. Sk.: *Eduarda Veidenbauma Raksti*, 642. lpp.

⁹ Turpat.

Dalība jaundibinātajā biedrībā bija daudz lētāka – tikai trīs rubļi semestrī. Veidenbaumam, kurš dzīvoja grūtos materiālos apstākļos un naudas trūkuma dēļ dažkārt pat cieta studiju process, tas varēja būt svarīgs arguments, lai nestātos Letonijā. Atšķirībā no korporeļiem, kuri vairāk laika veltīja alus dzeršanai un citām izklaidēm, Latviešu literāri zinātniskā biedrība, kā jau par to liecina nosaukums, bija orientēta uz populārzinātnisku darbību. Katru svētdienas vakaru studenti pulcējās, lai uzstātos ar zinātniskiem priekšlasījumiem (pavisam biedrības pastāvēšanas laikā nolasīti 163 referāti) un diskutētu līdz vēlai naktij.

Konflikta dēļ ar Letoniju radās arī Latviešu literāri zinātniskās biedrības neformālais nosaukums “Pīpkalonijs”. Paši viņi sevi mēdza dēvēt par daugaviešiem, tomēr tieši nicīgi izsmējīgā pīpkaloņu iesauka izrādījās visnoturīgākā. Pēteris Pīpkalējs, kura vārdā biedrību iesauca, bija teoloģijas students ar visai īpatnēju ārējo izskatu. Dauge, kurš bija ilggadējs viņa istabas biedrs un viens no tuvākajiem Pīpkalēja draugiem, viņu ir raksturojis šādi: “Man viņš pa daļai likās komisks, bet bij viņā kas aizkustinošs, kas savādi žēls.”¹⁰ Varam pieņemt, ka arī augstprātīgie letoni līdzīgi raudzījās uz nabadzīgajiem, bet ārkārtīgi darbīgajiem biedrības studentiem. Sākotnēji viņi tos dēvējuši par Augusta biedrību, par godu Augustam Krumbergam, kurš vēlāko pret jaunstrāvnikiem vērsto represiju rezultātā ies bojā Centrālcietumā. Tomēr sirsnīgā Pīpkalēja savādais tēls drīz vien uzvarēja, un biedrību sāka dēvēt par Pīpkalonijs.¹¹

1890. gada jūnijā Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas ārkārtējās sēdes laikā Tērbatas latviešu studenti vienojās ar citu augstskolu studentiem par kopīga rakstu krājuma izdošanas nepieciešamību.¹² Tā radās krājums “Pūrs”,¹³ kuru veidoja Tērbatas Universitātes Latviešu literāri zinātniskās biedrības locekļi. Parasti tie bija pārstrādāti referāti, ar kuriem studenti bija uzstājušies svētdienas vakaru sapulcēs. Pāris rakstu “Pūrā” pirms savas pāragrās nāves paspēja publicēt arī Veidenbaums.

Pavisam biedrības svētdienu vakaru priekšlasījumos Veidenbaums nolasīja četrus referātus: “Soda likumu vēsturiskā attīstība un viņu filozofiskais pamats” 1890. gada pavasarī; “Privāts un kopējs īpašums” tā paša gada rudenī; “Par moderno dueli” 1891. gada 4. maijā un “Vairāk gaismas!” 21. septembrī, kas bija veltīts apgaismošanas tehnikai. Divus no šiem referātiem publicēja “Pūrā”.¹⁴ 1891. gada novembrī biedrība svinēja trīs gadu pastāvēšanas dzimšanas dienu. Tobrid bija jau sagatavots publicēšanai “Pūra” otrais krājums. Semestra beigās

¹⁰ Dauge, A. Atmiņu grāmata, 712. lpp.

¹¹ sastopama arī versija, ka biedrības nosaukuma rašanās, iespējams, bijusi saistīta ar to, ka smēķētāji esot pulcējušies atsevišķā istabā, kuru biedrības studenti vispirms iesaukuši par pīpkalonijs. (Revolūcijas varoņi: biogrāfijas fakti / S. Ļaļuškina saruna ar L. Dribinu. *Cīņa*, 1988, 22. jūl.)

¹² Priekšvārds. *Pūrs*. 1. sēj. Tērbata, 1891. 3. lpp.

¹³ *Pūrs*, 1.–3. sēj. Tērbata, 1891–1892, 1894.

¹⁴ Veidenbaums, E. Soda likumu vēsturiskā attīstība un viņu filozofiskais pamats. *Pūrs*, 1. sēj. Tērbata, 1891. 67.–74. lpp.; Veidenbaums, E. “Vairāk gaismas!” *Pūrs*, 2. sēj. Tērbata, 1892. 159.–167. lpp.

Veidenbaums devās uz mājām un Tērbatas Universitātē vairs neatgriezās, jo slimība neļāva viņam pabeigt studijas.

1892. gada "Pūra" izdevumā bija ievietots Eduarda Veidenbauma nekrologs. Tajā viņš tika raksturots kā nopietns pasaules un sadzīves apcerētājs:

Grūts bija viņa isais mūžs. Ārēji un iekšēji ciniņi. Visus savus gara spēkus darbā likdams, viņš dzinās izravēt no savām pārlicībām aizspriedumus, vienīgi stingrus prāta spriedumus atstādams un piekopsdams. Ikkatrā lietā viņš centās pēc serdes un kodola, ar īsta patiesības mīlotāja un meklētāja dedzību un nopietnību. [...] Ārēju spožumu viņš necienīja. Dzīvoja, izturējās un iznesās ļoti vienkārši. Nopietnās sarunās par vispārējiem jautājumiem viņa attapīgais gars dzirkstīt dzirkstīja. [...] Par vislielāko laimi viņš turēja cīnīties un mirt par vispār cilvēciskām tiesībām.¹⁵

Ar Eduarda Veidenbauma nāvi Tērbatas Latviešu literāriski zinātniskās biedrības darbība neapstājās. Pavisam nepilnu 11 pastāvēšanas gadu laikā Pīpkalonijā darbojās 38 studenti (no tiem 24 studēja medicīnu).¹⁶ Tas nebija daudz, ja ņem vērā, ka kopējais latviešu studentu skaits šajā laikā sasniedza trīs simtus. Salīdzinājumam Letonijā iestājās 112 studenti.¹⁷ Toties no Latviešu literāri zinātniskās biedrības rindām nāca vairāki ievērojami latviešu sabiedriskie darbinieki un vēlākie politiķi: ilggadējais Saeimas priekšsēdētājs sociāldemokrāts Pauls Kalniņš, izglītības ministrs Kārlis Kasparsons, Liepājas latviešu teātra dibinātājs un vadītājs, ārsts Ernests Ekšteins, žurnālists Jānis Kovaļevskis, dramaturgs Jukums Paļevičs, veterinārārsts un sabiedriskais darbinieks Ādolfs Hertelis, vairāki ievērojami latviešu mācītāji (Konstantīns Ūders, Eduards Pavasars, Jānis Ērmanis u. c.). Lielāko daļu sava studiju laika Tērbatā Veidenbaums dzīvoja vienā dzīvoklī kopā ar ārstu Gustavu Beldavu. Trīs biedrības locekļi (Aleksandrs Dauge, Jānis Kauliņš, Jēkabs Alksnis) vēlāk kļuva par Latvijas Universitātes profesoriem. Biedrības aktivitātes un it sevišķi rakstu krājums "Pūrs" veicināja jaunu ideju izplatīšanos un iedvesmoja jaunstrāvnieku kustības veidošanos.

1890. gadā Tērbatas Universitātes Teoloģijas fakultātē studiju gaitas sāka vēlākais provāciskās valdības vadītājs Latvijā 1919. gadā vai, kā viņš pats sevi dēvēja, "latviešu tautas nodevējs" Andrievs Niedra, kurš arī apsvēra iespēju pievienoties pīpkaloņiem, tomēr to neizdarīja.¹⁸ Nākamajā, 1891., gadā Latviešu literāri zinātniskajā biedrībā iestājās jaunstrāvnieks un viens no vēlākajiem latviešu komunistu līderiem (arī Padomju Latvijas zemkopības komisārs 1919. gadā) Fricis Roziņš, kā arī medicīnas profesors Jēkabs Alksnis.

¹⁵ K. Eduards Veidenbaums, stud. jur. *Pūrs*, 2. sēj., 5. lpp.

¹⁶ Vienlaikus biedrībā darbojās 8–14 studenti, neskaitot Veterinārā institūta studentus, kuri darbojās biedrībā neoficiāli.

¹⁷ Pavisam Tērbatas Universitātē 1881.–1900. gadā studēja 470 latvieši. Sk.: Šaurums, G. *Tērbatas universitāte: 1632–1932*. Rīga: b. i., 1932. 115.–116. lpp.

¹⁸ Niedra, A. *Dzīvais Mironis*. Rīga, Liepāja: Komandsabiedrība "Astra", 1924. 19., 23. lpp.

Runājot par Jaunās strāvas kustību, parasti Pīpkaloniju min kā vienu no tās avotiem. Literāri zinātniskā biedrība bija viena no pirmajām vietām, kur latviešu 19. gadsimta beigu paaudze saskārās ar sociālisma idejām. Pēc sākotnējā biedrības sastāva (dominēja teoloģijas studenti) nomainās 1891. gadā un Aleksandra Dauges kļūšanas par biedrības vadītāju šī interese pakāpeniski pārauga aizrautībā. Daugem un citiem latviešiem bija cieši sakari ar poļu studentiem, kuri dzīvi interesējās par sociālismu. Arī Veidenbaumu un citus pīpkaloņus saistīja jaunās sociālistiskās idejas, un tas ir redzams arī “Pūra” rakstos. Veidenbaumu sevišķi interesēja jaunākās ekonomiskās teorijas. Ir atrodamas ziņas, ka arī pats Pīpkalējs 1889. gadā nolasījis referātu par marksismu, bet plašāk biedrībā šo sociālisma virzienu sāka apspriest sākot ar 1892. gadu. Laikraksts “Dienas Lapa” par sociālistisko ideju izplatītāju kļuva tikai 1893. gada beigās Raiņa vadībā. 1896. gadā par Latviešu literāri zinātniskās biedrības biedru kļuva arī jaunstrāvnieku līderis un vēlākais lielākās latviešu politiskās partijas – Latviešu sociāldemokrātiskās strādnieku partijas – līderis Janis Jansons-Brauns.

Interesants, bet līdz šim maz pieminēts Pīpkalonijas darbības aspekts ir igauņu ģimnāzistu un studentu darbība tajā. Profesors Johanness Voldemārs Veski, kurš 1887. gadā sāka mācīties Hugo Trefnera privātajā ģimnāzijā Tērbatā, atceras, ka galvenais sadarbības iniciators starp igauņu skolniekiem un latviešu studentiem bijis Aleksandrs Dauge. Viņš strādājis par skolotāju Trefnera ģimnāzijā (tā bijusi viņa pirmā darbavieta). Ģimnāzisti vēlējās izdot dienas avīzi, tādēļ nodibināja sakarus ar Pīpkaloniju. 90. gadu otrajā pusē Pīpkalonijā darbojušies seši, septiņi igauņi. Veski raksta: “Bijām ļoti draudzīgās attiecībās ar latviešu studentiem.”¹⁹

Pīpkaloņi sanāca kopā ne tikai Tērbatas nomalē Filozofu ielā 10, 2. stāvā, bet arī *Emajōgi* viesnīcā, kas piederēja Mihkelam Martnam. Martns apmeklēja Tērbatas Universitāti kā brīvklausītājs, aizrāvās ar kreisajām idejām un labprāt piedalījās Pīpkalonijas aktivitātēs. Pīpkaloņu sanāksmes apmeklēja arī vēlākais Igaunijas autoritārais vadonis Konstantīns Petss, kurš 1894.–1898. gadā studēja Tērbatas Universitātes Juridiskajā fakultātē. Viņa vadītajā laikrakstā *Teataja* (1901–1905) darbojās vairāki igauņu tautības pīpkaloņi vai cilvēki, kas bija saistīti ar Pīpkaloniju.²⁰

1899. gadā, pēc tam kad Tērbatas Universitātes studenti bija pievienojušies streikam pret Pēterburgas studentu represēšanu, biedrību likvidēja. Studentu nemieru rezultātā slēdza vairākas Tērbatas Universitātes studentu biedrības, to skaitā 21. maijā arī Latviešu literāri zinātnisko biedrību. Kārlis Kasparsons pat pavadīja divas nedēļas Tērbatas Universitātes karcerī. Pēc atsevišķām ziņām biedrība turpināja nelegāli darboties līdz 1903. vai 1904. gadam.²¹ Zīmīgi, ka biedrības likvidēšana gandrīz vienlaikus sakrita ar diviem citiem svarīgiem

¹⁹ Rakstniecības un mūzikas muzejs (RTMM), E. Veidenbauma kolekcija, R 3/6.

²⁰ Turpat.

²¹ Viksna, A. Par Pēteri Pīpkalēju un nedaudz par Tērbatas latviešu studentu literatūras un zinātnes biedrību, 148. lpp.

notikumiem Latvijas vēsturē – tiesas sprieduma paziņošanu arestētajiem jaunstrāvnikiem un pirmajiem lielajiem strādnieku nemieriem – Rīgas dumpi –, kuru vardarbīgi apspieda ar karaspēku. Lielā mērā šie notikumi kļuva par 1905. gada revolūcijas repetīciju, repetīciju, kura būs tikpat aizrautīga, spilgta un traģiska kā Eduarda Veidenbauma mūžs.

Veidenbaums and *Pīpkalonija* in the context of the first generation of Latvian intellectuals

Jānis Šiliņš

Eduards Veidenbaums belonged to the bright and gifted generation of Latvian youth in the late 19th century. E. Veidenbaums entered the Faculty of Law at the University of Dorpat in the autumn of 1887, although he initially considered studying at the Moscow University. During this time, Jānis Pliekšāns (Rainis) and later the Latvian Communist leader Pēteris Stučka studied law in St. Petersburg, but a year earlier Jānis Čakste graduated from the Faculty of Law of Moscow University.

In the year when E. Veidenbaums entered the University of Dorpat, the tsarist administration in the Baltic Provinces began a purposeful policy of Russification. One of the most important steps in the implementation of this policy was taken in 1889, when the University of Dorpat was forced to switch to Russian as the language of instruction, replacing a large number of lecturers. During this time, in 1888, the third Latvian Song Festival took place in Riga, which ignited a great national awakening among Latvians. Veidenbaums also came to the Festival, as did many other Latvian students from Dorpat, St. Petersburg, Moscow and other universities. At the end of the summer, Pēteris Pīpkalējs, a schoolmate of E. Veidenbaums, arrived in Dorpat together with Aleksandrs Dauge, the future Minister of Education of the Republic of Latvia. Pīpkalējs introduced Dauge to Veidenbaums. The new society, the statutes of which were approved by the rector of the university on November 10, 1888, was called *Pīpkalonija* in the name of Pīpkalējs. The official name of the society was the *Dorpat [Tartu] Literary Scientific Society*. It was intended as an opposition to the Lettonia fraternity, which brought together the most active Latvian students. Veidenbaums did not like the fraternity arrogance, exaggerated patriotism and excessive alcohol consumption. Cost was also an important factor. In addition, the new Literary Scientific Society, as its name suggests, was focused on popular science. In June 1890, during the extraordinary meeting of the Science Commission of the Riga Latvian Society, Latvian students from Dorpat agreed with students of other universities about the need to publish a joint collection of articles, thus the collection *Pūrs* (Dowry) was compiled. In total, Veidenbaums read four papers in *Pīpkalonija*, two of which were published in *Pūrs*. The 1892 edition of *Pūrs* published an obituary for Eduards Veidenbaums, where he was described as a true world and life contemplator.

With the death of Veidenbaums, the activities of the Latvian Literary Scientific Society of Dorpat did not stop. In less than 11 years of its existence, 38 students worked in *Pīpkalonija* (24 of them studied medicine). Four members of the Society later became professors at the University of Latvia. The activities of the Society and especially the collection of articles *Pūrs* promoted the spread of new ideas and inspired the formation of the New Currentists (members of a Latvian Socialist movement 1890–1905). The Literary Scientific Society was one of the first places where the late 19th century generation of Latvians encountered socialist ideas. In 1899, after the students at the University of Dorpat joined the strike against the repression of St. Petersburg students, the Society was banned. According to some reports, the Society continued to operate illegally by 1903 or 1904.

Keywords: *Pīpkalonija*, Jaunā Strāva [New Current], Latvian Literary Scientific Society.